

45622

Karol Gabriel

Prosimo, da bi ne dajali te knjižice otrokom v roke.

VODNIK

anatomiško-etnološki

PANOPTIKA in MUZEJA

KAROLA GABRIELA

(Meiselovega naslednika.)

Človek je glava zemskega stvarjenja.

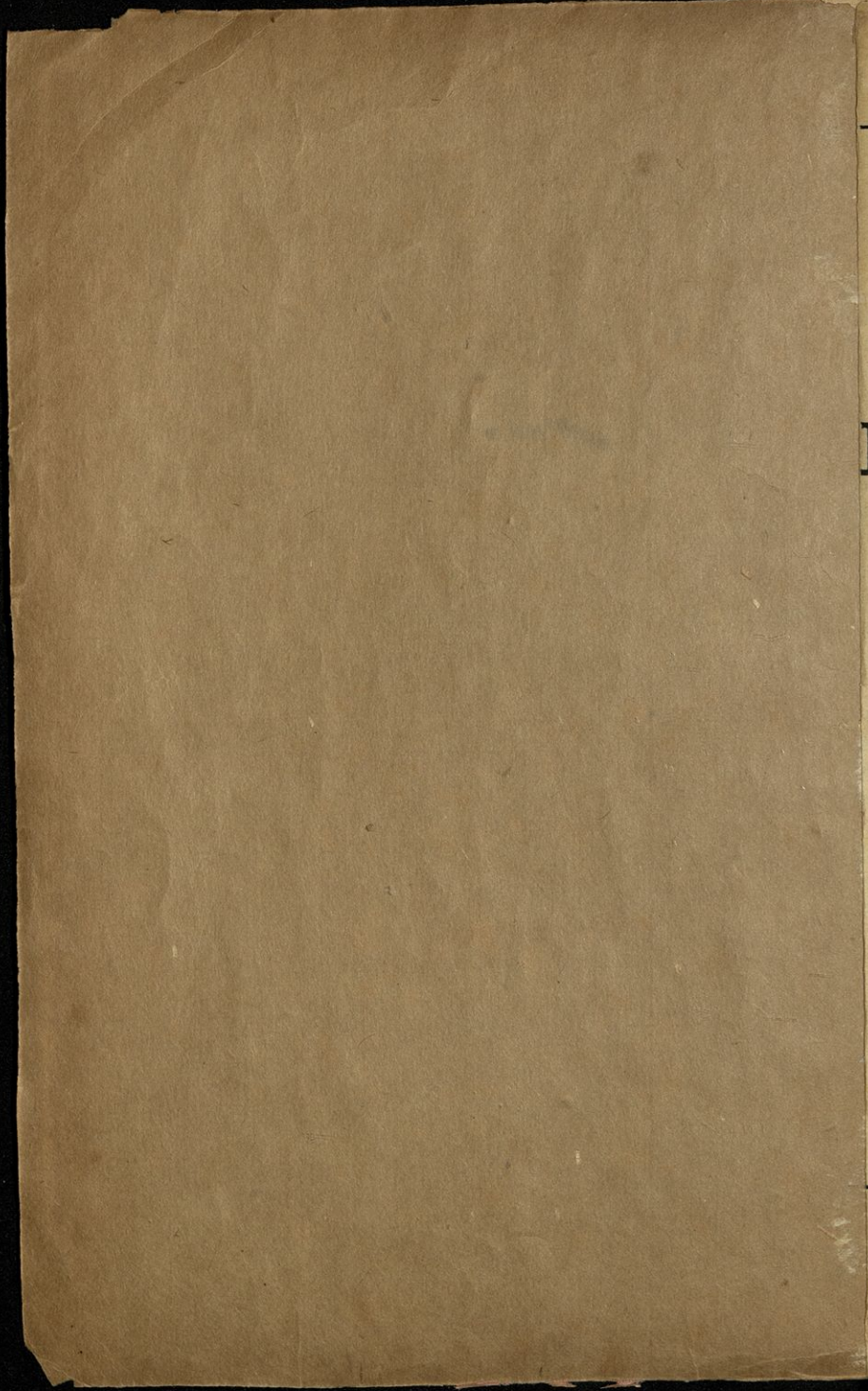
Ljubljana.

Tiskala „NARODNA TISKARNA“ v Ljubljani

Založnik: KAROL GABRIEL. — 1888.

Cena 10 kr.

Prosimo, da bi ne dajali te knjižice otrokom v roke.

VODNIK

anatomiško-etnologiškega

PANOPTIKA in MUZEJA

KAROLA GABRIELA

(Meiselovega naslednika.)

Človek je glava zemskega stvarjenja.

Ljubljana.

Tiskala „NARODNA TISKARNA“ v Ljubljani

Založnik: KAROL GABRIEL. — 1888.

Cena 10 kr.

Predgovor.

Vsemogočnost božjo oznanjuje že najmanjši červič in steblice na polji; toliko bolj pa človek, kralj stvarjenja; in vendar, če izvzamemo zdravnike, je malo takih, ki bi poznali dobro stroj človeškega telesa. Vzrok je brez oporekanja gotovo v tem, da neučeni ljudje nimajo prilike, seznaniti se z notranjimi deli človeškega telesa. Kajti čitanje anatomskega knjig ne zadoščuje, ker je treba gledati stvar z lastnimi očmi. Ravno moj muzej, ki sem ga sestavil po večletnem trudu in z velikimi stroški, pa pomaga na to stran

Kdor se torej hoče poučiti o svojem življenju in o svojem telesu, obišči moj muzej; kajti ti moraš ogledovati človeka od prvega početka, od šestdnevne starosti do njegovega popolnega razvitja in do poslednjih pozemskih ostankov (okostje), in tukaj se seznanimo v najkrajšem času z mnogimi človeškimi opravili.

Zbirka je sestavljena nekoliko iz prirodnih, nekoliko pa iz dovršeno, večinoma po navodu Pariških profesorjev, po priredi umetno prirejenih, voščenih preparatov in poučuje takó po najboljši poti ogledovalca o njegovih notranjih telesnih ustrojih in stanjih, kar vse natančno znanstveno tukaj razlaga obiskovalcu strokovnjaški človek.

Ker ima ta zbirka izredne posebnosti, laska si lastnik, da, kdorkoli obišče muzej, ne bo samo prehvaapljen, ampak tudi popolnoma uzadovoljen.

Vzemi si vsakdo k sreči te-le besede: „Človek, spoznaj sam sebe!“

KAROL GABRIEL,

Meisellov naslednik.

030016961

PRVI ODDELEK.

Panoptik.

Zbirka prirodnih preparatov (hranjenih v spiritu in umetno pripravljenih) kakor voščeni obrazi naravne velikosti.

Št. 1 in 2. Ploskočrvi.	Št. 46. Veliki garnat (ukusnega mesa.
" 3. Borači,	" 47. Morski zmaj.
" 4. Klepetec mlade klopotače.	" 48. Tisočerožec.
" 5 in 6. Morski glinjači.	" 49. Žaba injektovana.
" 7 in 8. Morski polži.	" 50. Črtasti morski petelin.
" 9, 10 in 11. Prave ascidije.	" 51. Drug morski petelin.
" 12. Mala sipa.	" 52. Navadni nebogled.
" 13. Račja školjka.	" 53. Pražma morska.
" 14. Morski goli polž.	" 54. Belone costrata (mehkoplavuta riba).
" 15. Morska kobilica.	" 55. Slepč injektovani.
" 16. Nagi zdvigač.	" 56 in 57. Slepčiči.
" 17. Možgani kanarčka.	" 58. Morski modras iz Bengalije.
" 18. Morska anemona.	" 59. Nestrupene kače iz Mehike.
" 19. Mahovka.	" 60 in 61. Gok iz jadranskega morja.
" 20 in 21. Ščetinci.	" 62. Gok (injektovan, karminski).
" 22. Lupnjač.	" 63. Morska kača.
" 23. Geko iz Pize.	" 64. Morski prešič.
" 24. Črni močerad.	" 65. Bea conscrictor (velikanska kača iz Brazilije, red eksemplar, 3 m dolg).
" 25. Kapriški kušar.	" 66. Rudnik, umetno spravljen v steklo.
" 26. Morska kadumara.	" 67 in 68. Zobne korenine pradednega mamuta.
" 27. Srednjemorska perzijska riba.	" 69. Lob 6mesečnega zarodka.
" 28. Dolgoušni netopir.	" 70. Lob 7mesečnega zarodka.
" 29. Podkovnasti netopir.	" 71. Krivljast lob novorojenega deteta.
" 30. Pišče s 3 očesi in 2 kljunoma.	" 72. Špičast lob.
" 31. Makrela.	" 73. Lob 8mesečnega zarodka.
" 32. Riba sv. Petra.	" 74. Lob 9mesečnega zarodka.
" 33. Morski petelin.	" 75. 8mesečna vodenasta glava.
" 34. Črni morski glinjač.	" 76. Lob 14letne deklice.
" 35. Jajce in materniec podlasične.	" 77—79. Lobi moški.
" 36. Navadni kušar.	" 80. Lob otočanke.
" 37, 38 in 39. Ascidije.	" 81. Lob Mehikanca.
" 40 in 41. Morske igle.	" 82. Lob lapski.
" 42. Zarodek morskega psa z rumenjacom.	
" 43. Močarilec.	
" 44. Rizostomat.	
" 45. Polip moškatski.	

- Št. 83. Lob s sifilitičskimi turi.
 " 84. Lob ostreljenega jelena.
 " 85. Lob angorske koze.
 " 86. Lob kanarčekov.
 " 87. Lob čičkov.
 " 88. Lob streglička.
 " 89. Lobi senic.
 " 90. Lobi taščic.
 " 91. Lobi modrinke.
 " 92. Lob škranca,
 " 93. Lob gejlav.
 " 94. Lob srakopera.
 " 95. Lob škvorca.
 " 96. Lob kukovice.
 " 97. Lob jerebice.
 " 98. Lob miši.
 " 99. Lob podgane.
 " 100. Lob papige.
 " 101. Lob ptiča družbinskega.
 " 102. Lob polne vrane.
 " 103. Lob sokola.
 " 104. Lob labuda.

- Št. 105. Lob orla skalnega.
 " 106. Lob goloba.
 " 107. Lob psa.
 " 108. Lob sive čaplje.
 " 109. Lob mačke.
 " 110. Lob kune.
 " 111. Okostje pribe.
 " 112. Okostje žabe.
 " 113. Okostje italijanske močvirne race.
 " 114. Okostje afrikanke cibetske mačke.
 " 115. Okostje purana.
 " 116. Okostje jastreba.
 " 117. Okostje psa.
 " 118. Razloženo otroško okostje.
 " 119. Okostje makaka.
 " 120. Okostje makaka, dolgoropne opice s Cejlona.
 " 121. Morska želva.
 " 122. Velikanska želva.
 " 123. Kuščar nilski.

Št. 124. **Nos nadomeščen s kožo z roke.** Predno se začenja operacija, spi bolnik 8 nočij zaporedoma v bandaži, da se mu privadi roka. Dotični del roke (laketa) se drgne s špiritom. Kos, ki se izreže iz laketa, se zaznamuje poprej in sicer 2krat takó velik, kakor je potrebno za nos, ker se kos na nosu skrči za polovico. Dotični kos z laketa se odloči do mišice. Predno se sname kos, se obrežejo do živega kraja na nosu, da se morejo združiti krvne cevi. Glavni kos je še vedno združen z roko. Loči se še le čez 6 do 10 dnej. Pod nos se dene šarpija, da ostane v primerni visočini. Novi nos je možno popraviti še le tedaj, ko se je povsod zarasel od zunaj in se od znotraj še ni zacelil. V nosnice se utaknejo svinčene cevice, ki imajo ustničasto ploščo, da se zaklenejo. Da dobi nos pravo obliko, denejo se svinčene plošče, katere pritiskajo. Plošče se pripnejo z ostrogi na glavi in ostanejo do 2 meseca.

Št. 125. **Golt.** 1. Jezik, 2. jezična mišica, 3. račvica, 4. golt je iz ščitnega gležena, 5. koločastega gležena, 6. iz dveh škropilnici podobnih gleženov. 7. Golt pokrova, ki pada, ako se pritiskajo jedi proti žrelu, da ne pride nič v dušnik, 8. glasilke, katere dajejo glas, ako teče mimo zrak, 9. goltne sobe.

Št. 126 in 127. **Sluh.** Senčna kost 10krat povečana: 1. Bobnič, 2. kladvece, 3. nakovalce, 4. stremen, 5. preddvor in njegovi mehki delci, višnjevi. Vrečica in cevica sti napolnjeni s slušno vodo, 6. polž, 7. služni živci. Zvuk gre po pretresenem bobniči skozi slušne koščice v mehke dele preddvora, zvuk gre tudi skozi zrak v polža in pride po slušnih koščicah v možganih do zavesti.

1. Labirint v naravni veličini,
  2. naravne slušne koščice.
  3. stremen
  4. nakovalce
  5. kladvece
- } so 343krat povečani,
6. labirint, 343krat povečan.
  7. mehki deli preddvora, vrečice in cevce sestajajo iz tenkih kožic, napolnjenih s slušno tekočino,
  8. preddvorni živci, sprejemajo tudi zvučne valove,
  9. Zvučna plošča se zavije $2\frac{1}{2}$ krat v krog. Bele vrečice, ki leže na nji, so tudi slušni živci, ki sprijemajo zvuk, in potem vsi v
  10. izginejo v živcih, ki gredo do možgan in tukaj donašajo sprejeto v zavest.

Št. 128. **Navpično prerezana glava**, kjer se vidijo: *a)* veliki možgani, *b)* lobanja, *c)* možgansko slame, *d)* prodolženi mozeg, *e)* mali možgani, *f)* nos in sluzna koža, *g)* hrbtenjača, *h)* jednjak, *i)* dušnik, *k)* jezik in ostale mišice ter gobasti deli.

Št. 129. **Glava**, od katere je ločena mozganska mrena; na jedni strani so možgani do cela razkriti, na drugi strani so še krvne žile, vidijo se tudi mesna koža in poreji v lobu.

Št. 130. **Glava Sobeja**. Morilec pismonoše Kossätha, modelovana po obglavljenji.

Št. 131. **Dve nogi anatomovani**. Nožni hrbet in podplat z živci suhe žile in bilne žile.

Difterite.

Naravno zvesto napravljene podobe te bolezni, ki pobere toliko ljudij, vidimo na teh preparatih.

Št. 132. **Glava 5letne deklice o začetku bolezni**. V ustni duplini vidimo sivo povlako, rastoče gobice, čep in oba krajnika že otekla.

Št. 133. Bolezen se je razširila dalje, usta in nosnice so zamašena in oteklo, in da bi rešili bolniku življenje, so mu prerezali od zunaj v v dušnik. V luknjo se vtakne majhna srebrna priprava, katera s cevico seza neposredno v dušnik in takó se zopet omogoči prej ustavljeno dihanje.

Št. 139. **Navpično prerezana glava dečka v pravilnem ali zdravem stanji**.

1. Veliki možgani, 2. mali možgani, 3. krvovod, sinus quartus,
4. bruno možgansko, 6. možganska priklada, 6. prodolženi mozeg,
7. hrbtenjača, 8. vratni kralječek, 9. tri nosni školjke, 10. trdo nebo,
11. čepič, 12. krajniki, 13. spodnja čeljust, 14. jezik, 15. jezična kost,
16. jeziček, 17. glasilka, 18. dušnik, 19. jednjak, 20. brzlik.

Št. 135. Podoba popolnoma razvite difteritne bolezni. Čepič 1, krajniki 2, so še bolj otekli in povlečeni. Celó nosne školjke 3 in nosna duplina so močno otekle in povlečene. Dušnik 4 in jezičnik so zamašeni z gobicami. Dušnik je prost sam še po kačasto zaviti duplini; ako proderejo gobice v razne dele dušnika, sledi smrt vsled zadušenja.

Galerija narodov.

Št. 136. **Ašanti** smejoč se, zamorska žena z zlatega pobrežja gvinejskega.

Št. 137. **Načelnik Sionx-indijanov**, prebivalec ob jezeru Vinipaj v britki severni Ameriki. Njih barva je bakrena (odtod ime rdečkožci). Ta mož je bil ustreljen pri požiganji selniškega doma blizu mesta Garni.

Št. 138. **Orang-Gorgassi**. Prebivalec Admiralskih otokov na severu od NoveGvineje. Zasledil ga je na svojem potovanji k zasledovanju malaneških narodov ruski potnik N. pl. Miclucho Maclay.

Sprednji zobje gornje čeljusti molé tu lopatasto; pojedini zobje so také veliki, da sezajo čez ustnice celó pri zaprtih ustih. Od vednega žvekanja popra betulovoga in pinamovega so zobje črne barve.

Št. 139. **Deklica rodu Zulov**. Plemena Zulukafrov. To vojevito pleme biva ob južnem pobrežji Sofala (južna Afrika) in je znano zlasti vsled bojev z Boersi in Angleži.

Št. 140. **Hotentoti** (podoba). Bivajo v južni Afriki, so grdi, precej veliki, medli in imajo jezik, kakor opice. Zeló so neznažni in se mažejo z oljem in mastjo. Pečajo se z živinorejo in si prirejajo od volne domačih ovac obleko, ki sestoji iz jedne same plahte.

Št. 141. **Laponci z Norvegije**. Narod plemena himskega. Ta narod biva v Evropi na vzhodu Švedske, od katere ga loči botiški zaliv. Utegne prihajati od velikega mongolskega rodu in sedanji njegov tip biti posledica pomešanja s kavkaškim pasmom. Oblačijo se s kožuhi severnega jelena in pisanimi suknjami, so lenuhasti pa dobrosrčni ljudje.

Št. 142. **Koranas-zamorec**. Prebivalec južnovzhodne Afrike, opičastega obraza. Med vsemi zamorci so ti na najnižji stopinji, hudi divjaki.

Št. 143. **Prebivalec ognjene zemlje**. Ti ljudje prebivajo na južnem konci Amerike. Nedavno so kazali po Evropi več teh ljudij, ki so vzbujali veliko pozornost zaradi velike divjosti; tu pa so z večine poginili vsled podnebja.

Št. 144. **Mlada ognjevanka z otrokom**.

Št. 145. **Samojed** od ustja Pečore. Sadjevodja grofa Wiltscheka pri odpravi k severnemu tečaju. Samojedji so majhne, trdne postave, malo kedaj nad 4 čevlje visoki, imajo široke, krepko razvite čeljusti, nekoliko poševne gubaste trepalnice, nizko čelo, gladek nos, široke nosnice, debele ustnice, črne, ježaste lase in brado ter žolto in smolto kožo; odlikujejo se, kakor mongolsko pasmo. Obleka jim je od kožuhovine severnega jelena in belega medveda. Prijazni in okromni so, živé od ribjega in tulenjega lova.

Št. 146. **Abalzo, nubiški Arabec**. Ta narod biva v Nubiji, v severni Afriki. Menijo da je kushitiškega rodu, čeravno trdé njih lastna poročila, da bi prihajali od mej indiških. Popačil se je zeló vsled pomešanja z zamorci.

Št. 147. **Botokud.** Botokudi, ki imaja glavni sedež po gozdih na Balmante in Rio Doce (v Braziliji), odlikujejo se po originalni zunanosti in po raznih lastnostih značaja. Ime jim je od velikih lesenih kolov, s katerimi si kvarijo spodnje ustnice. Sami se zovejo „Engereckmung“ ter ne slišijo radi imena „Botokudi“. Raztezajo podukce in spodnje ustnice ter jih tako prebadajo s špičastimi lesenimi klinčki, kateri ostajajo v luknjah; od časa do časa jih zamenjujejo potem z drugimi večimi. Količi so iz lesa Barrikudovega drevesa, katero je laže, nego navadni les, ter je jako belo. Slikajo telo in količe, pristrigujejo lase in izpuljejo vse ostale lase. Moški in ženske so srednje postave, krepko mušičasti, dobro vzrasli in popolnoma nagi. Pri njih je mnogoženstvo. Vse sovražnike, katere vjamejo, pomorejo in pojedó.

Št. 148. **Baškir.** Bivajo ob Uralu v severni Rusiji, so zelo grdo, medlo pleme, psu mosčeku podobni, z razparanimi očmi in so mongolsko pasme.

Št. 149. **Luba** Žena rodu Mittov. Ta zamorski rod biva v delu srednje Afrike in ga je uvedel v narodoslovje leta 1874. prvi profesor Schweinfurth; do njegovega potovanja ni bil znan ta narod niti po plemenu. Med Skobbi in Rudečo reko se je seznanil Schweinfurth s tem narodom in je menil z občega stališča, da imajo afričanski narodi navado posnemati živalske znake, in da so si izbrale ženske Mittov za vzor neko vrsto gosij. Slonaste plošče vdevalo se v ustniške luknje, ki se razširijo po letih, ustnice se ploščato razprostrejo do silo velikega obsega in dobé vodoravno lego. Pečajo se s poljedelstvom pa manj z živinorejo, nego sosedni njih rodovi; najrajši jedo meso psov, katere pitajo nalašč zato.

Št. 150. **Novozelandci** (Maori). Ti imajo veljavo aristokracije Južnega morja, lepšajo si obraz z gracijoznimi, simetriškimi črtami, katere ne razžalijo niti evropske lepote. Tetovanje je v navadi pri prebivalcih Grenlandije, na južnem koncu Amerike, posebno pa na otokih Južnega morja.

Št. 151. **Vznesena Japonka.**

Št. 152. **Avstraljec** (Papuan). Ta narod je na najnižji stopinji civilizacije in so mešanci krvi Horafaura in Malajcev. Se vedno radi vozijo po morji; če nimajo primerne lesa za čolne, zvežejo drevesne skorje in se na takih čolnih potem vozijo. Hudi divjaki so, ročni, barvajo si obraz in telo z belim ali rdečim smirakom, nosijo raznotera peresa, kosti in kovane koščke v nosu in ušesih. Lase si spletajo v dolge, napete kodre ali pa je delé v osvaljke gručice.

Št. 153. **Zulejka**, Kavkaška krasotica.

Št. 154. **Načelnik Tasmanskih otočanov.** Prebivalci malo obiskovanih Tasmanskih otokov Južnega morja si prirezavajo nosnice poprečno in v te prereze vtizajo manjše reči, katerih se jim noče nositi v rokah, n. p. tabačne pipe, klinčke za čiščenje zob, itd.

Plastiško-mehaniški premični umotvori.

Podobe v navadni velikosti imenitnih in zloglasnih oseb.

Št. 155. **Nedolžna Paduanka na kladi.** Še tega stoletja je bila taka kazen v Italiji. Prešestvo in nečistost so strogo kaznovali. Jednako je bila zatožena ta deklica. Akoravno je tajila pred sodniki, privezali so jo brez usmiljenja k sramotnemu stebru ljudstvu v zasmeh. S prejšnjega stoletja so take zatožence mučili tudi s kačami. Jemali so za to modrase, jim odprli žrelo in jih takó približali obrazu, da so klali v trepalnice in usta. V Padovanskem muzeji spominja ohranjeno truplo deklice z enakim prizorom na prejšnjo dobo.

Št. 156. **Bahatinja** sloni na počivalu v presladkih sanjah. Mitologična podoba in mehanika te podobe razveseljujeta ogledovalca.

Št. 157. **Pokoreča se Magdalena.** Velik umotvor mehanike in plastike. Ginljivo zgodovino pokoreče se Magdelene nam pripoveduje evangelist Luka, pogl. 7, vrsta 36.

Št. 158. **Nj. Svetost Papež Lev XIII** (prej kardinal Joahim Pecci), rojen 2. marca 1810 v Carginettu v prejšnji Crkveni državi, je iz imenitne patricijske družine. Po dovršenih naukih v Collegio Romano, je stopil v akademijo cerkvenih dostojnikov, kjer je z izvrstnim vspehom dovršil nauke pravoslovja in bogoslovja. Papeža Gregorja XVI so opozorili na nardarjenega gospoda, katerega je kmalu imenoval domačim prelatom in referendarjem. Takoj potem je bil imenovan delegatom v Beneventu, Spolettu in Perudžiji. L. 1843. je bil Pecci posvečen v nadškofa Damiettskega in odposlan kot nuncij v Brüsselj; 19. januarja leta 1846. ga je imenoval Gregor XVI. kardinalom, 20. februarja leta 1878 pa je bil izvoljen papežem. Zasebno občujoč je papež Lev priprost, priljuden, ljubeznjiv in duhovit.

Št. 159. **Aleksander II. car ruski, na smrtni postelji.** Po napadu z dinamitno bombo od nihilistov: Russakov, Jelnikov, Jesse, Helfmann, Mihajlov, Perovskaja, Šeljabov in Kibalčič. Presunljiv prizor je videti krvavečega carja, moža, ki je vladal nad 100 narodov od sto milijonov, in ki so ga umorile zločinske roke.

Št. 160. **Judita z glavo Holofernovo.** Po veliki oljnati sliki Draždanske galerije.

Ta slika kaže prizor takoj po obglavljenji Holoferna. Judita je tu vesela zaradi zmage in drzna, v jedni roki z mečem, v drugi z glavo umorjenega. Iz velikih lepih očij ji gori pogum, navdušenje in veselje, da je rešila svoj narod. Globoko dihanje razodeva notranjo razburjenost nad strašnim in nevarnim dejstvom. Z jedno roko upira meč v tla, kaže moč in silo; z drugo roko, v kateri drži na laseh mrtvo glavo, razodeva zaničevanje, katero ima proti opeharjenemu sovražniku in trinogu.

Holofern je bil asirski vojskovodja, mogočen in okruten. Hotel je privojstvovati kraljestvo Juda (660 p. Kr.), razrušil je bil že vsa mesta okoli in okoli razkril svojo okrutost nad prebivalci. Sedaj je obsedal mesto Betuljo s silovito vojsko in je odkopal in odtegnil vso vodo prebivalcem. Tedaj so sklenili mestni očetje: „Samo še pet dnij se moremo vzdržati; ako ne dojde vojna na pomoč, nam se je udati na milost in nemilost.“ Na to je rekla Judita, ki se je odlikovala s krasoto, bogastvom, pobožnostjo in čednostjo: „Ponižujmo se pred Bogom, in on pokonča naše sovražnike.“ Staresine so odgovorili: „Prosi ti za nas, ker ti si sveta žena.“ Na kar je šla molit v sobo. Nato se je odločila iti s služabnico v tabor Asircev. Holofernu je bila jako všeč in je ukazal vsem, da ji dovolé svobodno prihajati in odhajati. Četrtega dne je dal svojim načelnikom veliko pojedino, pri kateri so popili veliko vina. Ko je vse spalo v taboru, šla je Judita z deklo v šotor Holofernov, kateri je tudi spal na svoji postelji. Snela je njegov meč s stebra, prijela lase njegove glav e mahnila dvakrat na tilnik in takó mu odsekala glavo. Glavo je pokazala v mestu in narod je ves navdušen klical: „Ti si slava Jeruzalemska, veselje našega ljudstva.“ Nato so naskočili in zmagali zbegane Asirce ter oplenili njih tabor.

Št. 161. **Jossu Oehatka**, dvoglaví deček indijanski. Rojen v Kalkuti, je umrl v 4. letu starosti za kačjim pikom. Njegov oče je bil kmet; mati se je takó prestrašila, ko je zagledala dvoglavnega sina, da ga je hotela umoriti. Lob tega dečka je v britskem muzeji v Londonu..

Št. 162. **Siamska dvojčeka**. Rojena v Siamu (v Aziji), bila sta oženjena in sta imela družino, jeden s 5, drugi s 6 otroci. Pred leti so kazali oba živa v cirkus Benzovem v Berolinu, umrla sta v 68. letu.

Št. 163. **Hugo Schenk**. Kronika zločinov nam nikdar ne pripoveduje o takó strašnih hudobijah, ki bi razkrivale toliko grozovitosti, kakor so jih skupno storili Hugo Schenk, brat njegov Karol Schenk in strojnik Karol Schlossarek. Z ženitvanjskimi prošnjami po časnikih je zvaobljal dekleta služabnice, ki bi se bile rađe ženile in so imele prislužene denarja; ko so mu izdale ves prislužek, jih je brez usmiljenja umoril s pomočjo brata Karola in Schlossareka.

Vsem trem se je dokazalo, da so umorili deklo Josepino Timal, njeno teto Timal, Rozo Ferency in kuharico Terezijo Kettell, in da so poskušali oropati in umoriti mlinarskega pomočnika Franca Podbo ra in oropati kočijaža Franca Bauer; 15. marca 1884, ¹ so bili obsojeni na smrt z vrvjo, in se je sodba tudi izvršila na Hugu Schenk in Karolu Schlossarek, v tem ko je bil Karol Schenk pomiloščen v ječo za celo življenje.

Št. 164. **Miss Oceana**. Leteča akrobatinja, mehaniški premična.

Št. 165. **Teodor Jevtijehov**, takó imenovani medvedji človek, 14 let star; našli so ga 1873 z očetom Ivanom Jevstijehevem v gozdih gubernije Kostroma v Rusiji, na kar so oba opisali občani iste gubernije ter jima nadedli ime Jevtijehev. Oče je umrl pred leti, sina pa so kazali javno po velikih evropskih mestih. Deček je nerešena uganka antropologije zaradi popolnoma kosmatega života, obraza, rok in nog s svilnato-

me hko dlako, kakor zaradi tega, da ima samo tri spodnje sprednje zobe in pa dva gornja podočnika.

Št. 166. **Krav, opičja deklica** je bila ni davno prinesena v Evropo po znamenitem potniku in prirodoslovcu Karolu Boek. Krav ni kakor kosmati deček Jevstijehev osamejena prikazen narave, ampak iz srede popolnoma kosmatega rodu; ki životari v malem številu v pragozdih Laosa, dežele na severu Siam. Po pravici zasluži ime „deklice opičje“, in je tudi po drugih svojstvih v sorodu s temi živalicami. Roke ima jednako premične, kakor šimpans, in pojedini udje se upogibljejo popolnoma na zgorej, ne da bi Krav kaj trpela. V obeh licih ima več votlin, v katerih hrani jedila po več dnej. Mati deklice Krav je še na dvoru kralja Birmskega v Mandaleh, oče je umrl na poti v Evropo za kolero.

Št. 167. **Sir Mojzes Montefiore**, živ bankir, rojen 24. oktobra 1774 v Londonu, vsled ženitve je bil v sorodu s hišo Rothschildovo. Leta 1829. je odpotoval na vzhod, kjer je sklenil, da bi se zboljšal položaj svojih sovnikov. Ker je napravil potres l. 1873. veliko škodo v Zafadu in Tiberiji je odpotoval zopet v Palestino. Ker so bili l. 1840. Židje v veliki nevarnosti v Damasku, da bi jih razkačeno ljudstvo morilo, ker bi bili neki umorili grškega dečka, je tekel Mojzes Montefiore k Mehemedu Ali, oblastniku sirskega, ki je dal že na smrt obsojenem Židom zopet prostost. Z gorečnostjo, zgovernostjo in praktičnim razumom je dosegel še mnogo družega. V Carjigradu je vsled njegovega posredovanja izdal sultan Abdul Medžid znamenit ferman od 12. ramazana R. 56 (6. nov. 1840), s katerim je zaprečeno, da bi se ponavljale grozovitnosti Damaške. Ravno takó se je potegnil za poljsko-židovske brate pri mogočnem carji Nikolaji I. v Petrogradu. Na željo carjevo je popotoval l. 1845. po ruski Poljski, da bi spoznal razmere Židov in svetoval, da bi se jim zboljšalo položenje. L. 1854. je lakota v Palestini Montefioreja zopet gnala z velikimi darovi v to deželo. Sultan mu je dal pravico za nakupovanje zemljišč, na katerih je začel snovati obrtna podjetja in zidati hiše za uboge. 1866 je odpotoval 6krat v Palestino na pomoč Izraelcem proti koleri in kobilicam; 1868 pa je delal proti preganjanju Židov na Rumunskem. V Bukareštu je dosegel svoje namene.

Leta 1884. je obhajal 100letnico svoje starosti. Večen spomin si je pridobil Sir Mojzes Montefiore pri svojih sovnikih. Pa tudi oni, ki ne spadajo v to vrsto, imenujejo s spoštovanjem tega človekoljuba.

Št. 168. **Dvojčeka Toci**. Med naravnimi prikaznimi je mnogo nepravilnostij; najbolj nas zanimajo nepravilne človeške podobe. Čudna je sosebna prikazen, kakoršna se kaže na siamskih dvojčkih in na mulatskih dvojčkih (Miss Emilija in Kristina). Sedaj pa kažejo svoje še dvojzdrženih osebnostij, kateri vzbujata duševno in telesno največje zanimanje. Imenujeta pa se ta dva otroka, Batist in Ivan Toci, rojena v Lokani, Sorejskim okrožji, v sardinski pokrajini, začetkom oktobra 1877 od zdrave 19letne matere, in sta spodej na oprsji najtesneje združena. Štiri tedne po rojstvu so ju prinesli v Turin, da bi ju znanstveni krogi prvokrat preiskovali natanko; ta preiskovanja sta prijavila gospoda dr. Fabini in Mosse. Spadata v vrsto dvotvorb, katere imenujejo iphopapus, t. j. zdru-

ženje z dvojnatisem prsem. V tem ko sti gornji telesni polovici vzrasli popolnoma, se zjedinujeta telesi od spodnje prsne kosti. Raznotera združenja te vrste so izredno redka; navadno pa se take nepodobne ne vzdržé pri življenji. Dvojčeka Tocci pa sta zares čvrsta, jako živahna ter kot otroka primerno razvita. Pogled njun ni neprijeten. Roke gibljeta ob obeh straneh svobodno, čenčata svojo italijanščino, se smejata in jočeta, kakor vsak otrok, v tem ko so upognene močno v stran glavi in prsi; vendar pa se moreta i gornji telesi držati dovolj po koncu, kakor kaže preparat. Oboje je dobro vstvarjeno in notranji prsni organi so razviti pravilno. Spodnje telo je v vseh zunanjih delih skupno. Od zadej sta dve ločeni hrbtnici z dvema hrbitačama. Desno nogo vodi volja desnega Batista, levo nogo pa levi Ivan. Ne gibljeta nog za hojo, ker Ivanova noga je grudasta. Dokazano je, da prebava vsako telo posebe. Ako poslušamo s Stethoskopu, slišimo razločno bítí dvoje src. Tehtala sta dvojčeka 30. dan po rojstvu 4005 gr., 62. dan pa že 5345 gr. Životna opravila so bila že tedaj popolnoma nezavisna druga od drugih; jedno dete je spalo drugo pa se je igralo, jedno je kričalo, drugo se je smejala. Čutila obeh otrók so vsa in duševno delovanje vsako za se v popolnoma pravilnem stanji.

Št. 169. Zertev mečev. Ta preparat kaže spremembo organov ob izvrševanje te umetnosti. Umetnik, ki se hoče predstavljati žercem meča, mora si otopiti ali zamoriti čutne živce nebnege čepa in žrela; ko bi prej ne zamoril teh delov, bi želodec silil vselej, ko bi segnil z mečem noter, da bi metal iz sebe. Poleg tega mora umetnik glavo nagniti toliko nazaj, da pridejo zobje gornje čeljusti z odprtino žrela v isto navpično črto, in da pride meč v želodec brez ovire skozi jednak, kateri gre tik pred ustjem v želodec skozi branico. Spremena organov je v tem, da se prvič jednjak razširi toliko, kolikor zahteva širina mečeve ploče ali množina ploč, zdaj je možno spraviti noter tudi dve ali celó štiri ploče. Drugič želodec, ki je v pravilnem stanji spodaj v trebuhu proti levi, se pomakne na pravo (v sredo), ko pride mečeva ploča pod branico.

Št. 1. Prevezani jednjak. 2. Odvezani dušnik. 3. Gorenja votla žila. 4. Glavna žila (Aorta). 5. Plučnica. 6. Srce. 7. Prisrčeje. 8. Obe pljuči. 9. Branica. 10. Odprti želodec. 11. Griz. 12. Slezena. 13. Jetra, jeden del odvezan, da se vidi laže želodec. 14. Debelo črevo. 15. Tenko črevo.

Št. 170. Humeristiška skupina: Učenci v sporu, ali: Črna zaušnica.

Št. 171. Tkalski stan, umetno spravljen v steklo, dobil je ob umetni razstavi na Dunaji srebrno svetinjo.

Št. 172. Umotvor. Cvetlični šopek, napravljen iz kruhove sredice.

Št. 173. Morski pes iz ledenega morja.

Zbirka tujih ptic.

Kolibri.

- Št. 174. Paphosia helena (Vera Pace).
" 175. Selasphorus platucerus (Mehika).
" 176. Pheomonoe luciana (Ekvador).
" 177. Eucephala caerulea (Mehika).
" 178. Phetasphorus thalissinus (Vera Pace).
" 179. Leptocoma hosselti (Vera Pace).
" 180. Helianthea Sorphriogaster (Vera Pace).
" 181. Eugenes falgens (Vera Pace).
" 182. Kolibri (iz neznanega kraja).
" 183. Chrysuronia elicie (Vera Pace).
" 184. Ericnomis euphrioentris (Nova Granada).
" 185. Heteropogen (Bogota).
" 186. }
" 187. } Eupherusa eximia, z gnezdrom (Brazilija).
" 188. }
" 189. Boissoneau fluvescus (Bahija).
" 190. Homophenia torquata (Bahaja).
" 191. Florisuga melionora (Vera Pace).
" 192. N. Cyanifrons (Bogota).
" 193. Kolibri (domovina neznanca).

Krasne senice (nikaki kolibri).

- Št. 194. Nectarina penoratis (Afrika).
" 195. Petroeca aticolo (Nova Holandija).
" 196. Malurus superbus (Južna Avstralija).
" 197. Pipra rubicapilla (Rio de Janeiro).
" 198. Fringilla astrild [risasti ščinkovec] (Afrika).
" 199. Caliste sehranki (Peru).
" 200. Piranga crithromelaena (Vera Pace).
" 201. }
" 202. } Krasne senice (Bahija, Brazilija).
" 203. Lesbia forvicata (Bogota).
" 204. Lesbia amaryllis (Bogota).
" 205. Chrysolampis mospuitos (Bogota).
" 206. Paradisea Raggiana, [paradižnik] (Jugo-vzhodna Nova
Gvineja).
Št. 207. Merops apiaster, [evrop. bučeložerec] (ob spodnji Donavi).
" 208. Rupicola flava, [stenski petelin] (Kajena).
" 209. Chertia soumonga, [cvetosesalnik, tudi sladorna tica] (Afrika).
" 210. Repasta kita (J. Amerika).
" 211. Velikanski rbič (J. Amerika).

- Št. 212. Ibis rubra, [rudeči Ibis] (Zahodna Indija).
 " 213. Irena puella, [krasnovišnjevi kos] (Moluški otoki).
 " 214. Afrikanska mandelnasta vrana.
 " 215. Zlatočepna žolna (Južna Amerika).
 " 216. Višnjevi krokar (Južna Amerika).
 " 217. Črnohrbta mandelnasta vrana, tudi godrnjača tra.
 " 218. Pittae novae Guineae [krasni vodni kos].
 " 219. Eulabes indicus, Mino (Indija).
 " 220. Picus robustus, [čokasta žolna (J. Amerika).
 " 221. Azijatski bučeložerec.
 " 222. Cassicus affinis, [mošnjasti škorec] (Surinam).
 " 223. Dicrurus platurus, [pušičasti repeč].
 " 224. Trichoglossus purpurecephalus, [škrlatoperec] (J. Avstralija).
 " 225. Cymbrirchynchus macrorchynchus, [žličasti kljunač] (Malakka).
 Št. 226. Emberizza paradisica, [rajska vdovica] (Afrika).
 " 227. }
 " 228. } Lacedo pulchella, [krasni polednik] (Malaka).
 " 229. Papige rujavoličnoperci (Južna Amerika).
 " 230. Papige valoperci (Južna Amerika).
 " 231. Tucandicolorus, [poprožeree ali tukan], (Južna Amerika).
 " 232. Tucan subatus, [zeleni poprožerec] (Južna Amerika).
 " 233. Papiga višnjevoprсна (Južna Amerika).
 " 234. Psittacus guyanensis, [papiga krašnoperec] (Južna Amerika).
 " 235. Jiterus uricolor, [črni mošnjasti škorec] (Južna Amerika).
 " 236. Oriolus cayensis, [žoltoperni škorec] (Kajena).
 " 237. Sova z gnezdom. Srednja gozdna uhnata sova (Strixotus).

Št. 240. Razbojnik Anton Scimak, imenovan moravski „Grasel“. Ta spaka v človeški podobi je bil 17. avgusta l. 1887. od novotičinske sodnije na Moravskem zaradi zločina šesterega razbojniškega in trojega poskušanelega zavratnega umora itd. obsojen na smrt ter bil vsmrčen 1. oktobra l. 1887.

Št. 241. Indora, egipska panalka kač. Zna izpeljati preprijetne glasove svoji indiški flavti, na kar se vzdignejo nevarne kače in se začno raznotero gibati. Kačje čaralnice so iz najznamenitejšega tipa Indije, in so posebna kasta za-sè. Ravnanje, s katerim očarujejo kače, je prestaro in seza v dôbo, ko so bili njeni pradedi svečeniki narodnega kulta. Kača klopotača, *bobra capella*, izmed najstrašnejših lezičin, katere pik umori otroka v malo minutah — in najmočnejšo čveteronožko v jedni uri, se dá v resnici ukrotiti od takih kačjih panalcev. Cobri izdere strupene zobe in jih privadi kmalu, da se zibljejo po njegovi flavti. Da bi verovali v nevarnost, katero začaranje lahko odstrani, puščajo nalašč kačam nekoliko nevarnih zôb katerih pik je brez družih posledic. Čudovito so nočni ti čarovniki, ko lové kače. S presladkimi glasovi flavtini izvablja jo kače iz

skrivališč in jih napravijo, da niso nevarne, ako bi spadale v vrsto klopotač. Razume se po sebi, da izvršujejo indiški kačji čarovniki svoje umetnosti s takimi neškodljivimi kačami.

Št. 242—243. Vesel cestni prizor: „**Prosim ognja**“.

Št. 244. **Jedna, ki se ne more ločiti.**

Št. 245. **Viljem I.**; cesar nemški, kralj pruski itd., roj. 22. marca l. 1797., umrl 9. marca l. 1888.

Št. 246. **Friderik III.**; cesar nemški, kralj pruski itd., roj. 18. oktobra l. 1831., umrl 15. junija l. 1888.

Št. 247. **Knez Bismarck**, nemški državni kancelar, v oklepniški obleki, stvarnik nemškega cesarstva, velja danes kot prvi politik evropski. Je iz pokolenja izmed najstarejših plemenitaških rodovin Nemčije in je bil rojen 1. aprila l. 1815. na zemljišči Schönhausen.

Št. 250—265. **Marije Stuart poslednja pot.** Krasna skupina iz 16 podob, oblok in dekoracij iz iste dôbe. Kraljiška osoda nesrečne škotske kraljice je dala hvaležne snovi, da so razvijali svojo duhovitost zgodovinarji, pesniki, kiparji, slikarji in glasbeniki. Kar se dá doseči, dosegel je v tem pogledu Friderik Schiller s svojo „*Marija Stuart*“, in to izvrstno delo velikega pesnika je bilo tu vzor.

Marija je bila zadnje trenutke življenja nad vse pogumna in je umrla kot junakinja. Ko so ji prebrali pred smrtnim odrom obsodbo, je ponovila, da je nedolžna, se je poslovila, pokleknila, molila za svojega sina, celó za svojo preganjalko in se je priporočila Zveličarju z zgodovinskimi besedami: „Moj zveličar, moj odrešenik, kakor si razprostrl svoje roke na križi, tako jih razprostri sedaj, da me sprejmeš.“ Št. 250. *Marija Stuart*. Št. 251. Njena dojivka *Hanna Kennedy*. Št. 252. *Marijin spovednik Melvil*. Št. 253. *Grof Kentski*. Št. 254—255. *Domači častniki*. Št. 256—257. *Helebardniki kraljice Elizabete*. Št. 258—259. *Vojščaki*. Št. 264—265. *Rabelj in njegovi hlapci*.

Št. 266. Diana, opica iz Afrike.

„ 267. Mlada srna.

„ 268. Družina kunska.

„ 269. Škrlatna čaplja.

„ 270, 271. Zdravnikov obisk.

„ 272. Mala bolnica.

„ 273. **Okostnik predpotopnega jamskega medveda** (*ursus spelacus*). Našli so ga zakopanega v Badelmandski jami, 120 metrov nad morskim površjem, pri Pegavi na Štirskeem. Največa zver, ki se pozna iz predpotopne dobe, ki je morala živeti za dobe predpotopnega rinoceronta, mamuta in orjaškega jelena. Šamski medved ima v čeljustih obliko podobno severnemu jelenu (*ursus ferox*). Živil se je gotovo jednako, kakor ta, preseza pa po teži in velikosti 3 krat sedanje medvede.

Št. 274. **Riba Luna orjaška**. (*Orthogorithus mola*) spada k vrsti gimnodontov, je redka v Jadranskem morji, češče v Srednjem morji, je navadno 275 cent. dolga in ravno takó visoka, ima kratek repič, naopično

skrčen, takó dolg, kakor trup, majhna ustica, 3004 centimetre široka, in se zaradi tega živi jedino ob mehkužcih in rakih. Sočno površje provzročuje po noči svetlobo, zato se imenuje riba luna.

DRUGI ODDELEK.

Muzej.

Razvitek človeka.

Št. 301. Ženska spolovila, razparana, z maternico in maternimi trobkami in jajci, kažejo zaplojenje in vhod zaplojenega jajčica v maternico.

Št. 302. Pokožka, otvorena, z zarodkom od 4 dnij *). To je najbolj zunanja koža, katera obdaja zarodek.

Št. 303. Pokožka z zarodkom 8 dnij starim.

„ 304. „ „ „ 12 „ „

„ 305. „ „ „ 14 „ „

„ 306. „ „ „ 16 „ „

„ 307. Zarodek, 3 tedne star, v obliki ose.

„ 308. „ 3¹/₂ „ „

„ 309. „ 4 „ „ ima podobo skrivljenega molja. Za-

pažamo že, če ravno še jako slabo, znamenja najznatniših organov, kakor sledove gorenjih udov.

Št. 310. Zarodek, 4¹/₂ tedna star.

„ 311. „ 5 tednov „

„ 312. „ 5¹/₂ „ „

„ 313. „ 6 „ „

„ 314. „ 6¹/₂ „ „

„ 315. Plod, 2 meseca star.

„ 316. „ 1¹/₂ meseca star, v mehurčku jako redko.

„ 317. Dvojčeki, 3 mesece stari.

„ 318. Plod, star 3 mesece.

„ 319. Plod, 3¹/₂ mesece star.

„ 320. „ 4 „ „

„ 321. „ 4¹/₂ „ „

„ 322. „ 5 „ „

„ 323. „ 5¹/₂ „ „

„ 324. „ 6 „ „

„ 325. „ 6¹/₂ „ „

„ 326. „ 7 „ „

„ 327. „ 7¹/₂ „ „

„ 328. „ 8 „ „

„ 329. „ 8¹/₂ „ „

*) Človeški plod se imenuje do 45 dnij zarodek (embrio), dalje pa do poroda plod (foetus).

Št. 330. Dva skupno zrastle otroka, 9 mesecev stara, rojena od gospe Dupont, katera živi sedaj v Parizu. Otroka sta prišla na svet po cesarski prerezi in sta živela po rojstvu še 1 uro.

Ravno popisana zbirka otrôk kaže v naravi čudoviti razvitek človeka.

Št. 331. Dete s kapuco, rojeno v Berlinu, je živelo samo 4 dni, koža na glavi in hrbtu je bila, kakor kapuca, telo je zaostalo v rasti, ker se razvijala bolj koža.

Št. 332. Naravni možgani zraslega človeka.

" 333—337. Zbirka trakulj, ki so šli od ljudij.

" 338. Trakulja z glavo.

" 339. Žolčni kameni.

" 340. Zbirka žolčnih kamenov raznih ljudij.

" 341. Zarodek miši.

" 342. Zarodek prešiča, 3 tedne star.

" 343. " " 5 tednov star.

" 344. " " 9 " "

" 345. " " 11 " "

" 346. Pasji možgani.

" 347. Možgani novorojenega deteta.

" 348. Navadna možka medenica.

" 349. Obče preširoka ženska medenica.

" 350. Poševno zožena ženska medenica.

" 352. Moška medenica afrikanskih prebivalcev.

" 352. Medenica Novozelandca.

" 353. Najznamenitiša angleška ali rahetska medenica.

" 354. Pas čistosti ali sredstvo v varstvo proti nezvestobi žensk.

Kakor znano, sta rabila te pase Franc I., kralj francoski in Kristian IV., kralj danski, v 16. stoletji.

Št. 356. Dve otroški okostnici, ranorojstvi od 5 oziroma 5¹/₂ mesečnih plodov.

Št. 357. Slepiceva okostnica.

" 358. Injektovana glava, na kateri je videti torto.

" 359. Injektovano novorojeno dete.

" 360 in 361. Ročna in nožna okostnica dvoletnega deteta.

" 362. Ročna okostnica.

" 363. Razložena ročna okostnica.

" 364. Pokvarjena gorenja čeljust, rakó imenovani zajčji obrastek.

" 365. Slabo razvita lobanjska skorja.

" 366. Nepravilni lob novorojenega deteta.

" 367. Pasji lob.

" 368. Mlada koza.

" 369. Spodnje stegno s tako imenovano angleško boleznijo.

" 370 in 371. Cevka s piščaljo zarasla z dvema mostoma.

" 372. Slabo ozdravljena zlomljena piščal.

" 373. Slabo ozdravljena zlomljena gnjat.

" 374. Revmatičsko strjenje gnjatne kosti.

" 375. Razjed kosti na kolenu.

" 376. Prsna kost pohabljenega ženske.

- Št. 377. Razjed na nogi vsled sifile.
„ 378. Slabo ozdravljeni lom stegna.
„ 379. Razložena nožna okostnica.
„ 380. Lom na gnjatnem jabelku.

Št. 381. **Rame**, s katerega je sneta koža, kjer pa mišice še obdaja žilata koža glavno žilo odvodnico, katera obseza odtekajočo kri z limfatiškimi cevmi, katere sesajo sok, da vstvarjajo svežo kri, katero odvajajo h kostem, sestavljajo ob jednom skupne korenike krvnega sestava.

Št. 382. **Rame**, naravno (zaškropljeno), jako umetno prirejeno; vidimo vse globokejšie mišice, kakor zaškropljeno bilno žilo in ves živčni sestav do najmanjših delcev.

Št. 383. **Zenska noga** (naravno zaškropljena); obseza vse žile in mišice, katere pregibajo vso nogo ali prste, kakor živce, ki grejo do pojedinih delov.

Št. 384. **Moška noga.**

Št. 385. **Moški trup**, spredaj otvorjen, da je možno pokazati ležo srca, prerezo pluć spredaj in velike krvne toke iz srca v spodnji život.

Kraji trupa. 1. Grodnica, 2. rebrasti svod, 3. kraj jeter, 4. kraj želodca, 5. kraj poprečnega črevesa, 6. kraj cevij, 7. kraj spodnjega trebuha, 8. kraj mehurja, 9. kraj srama, 10. kraj dimja.

Št. 386. **Dimje dvojito zlomljeno.** Ako vzdigujemo teško, nam utegne izmakniti se na zunaj po obeh straneh del čreves. Trebušni obod je duplina, po kateri so v zvezi žile, semenska cev in jajca. Čreva se pretržejo samo polagoma. Črevo je možno zopet vdeti, ako se je izpahnilo samo na jedni strani. Bandažo dobro pa je treba nositi.

1. Še majhen črevolom na levi. 2. Črevesni komad, ki je prodril že do možnje. Razpuščene jedi morajo skozi ta kos, zato bi bilo smrtne nevarno stisniti ga. 3. Trebušna koža, prerezana, je izpahnena s črevesom vred. 4. Kos mreene. 5. Mošnja. 6. Glavne krvne cevi za nogo. 7. Mišice.

Št. 387. (Pod. 1.). **Operacija kamena ali visoka prereza mehurja pri možkem.** Operator gre z nastrojem, katetru podoben, skozi moško spolovico v mehur. Znotraj katetra je jeklen nožič, ki prebode s pritiskom trebušno steno. Na ta ubod se potem priveže nož za prerezo.

Št. 388. (Pod. 2.) Po prerezi drži asistent z gorgeretom rano odprto, drug ga podpira na drugi strani s kazalcem, in operator vzame iz mehurja kamen s kleščami. Ta operacija je na življenje in smrt, ker, če se koliko kaj zanemari pri tem, nastane vnetje. Na tej operaciji je umrl cesar Napoleon III.

Št. 339. **Navpična prereza možke medenice** vidijo se: a. mehur, b. vodovod, c. prerezana spolovina, d. polovica možnje z jajci, e. sramna kost, f. semenske niti, g. semenske seuze, h. žleza predstojna, i. črevni prehod, k. kost ritna, l. hrbtenjača, m. glavne žile v obe nogi.

St. 390. **Prereza ženske medenice s plodom**, 7 mesecev starim; vidijo se: a. velika, b. mala sramna babrda, c. sramna mast, d. sramna kost, e. maternična nožnica, f. maternica, g. materno ustje, h. plod 7 mesecev star, i. popkova vrvica, k. jajčna kožica, l. semišče, m. mehur, n. mastnica, o. hrbtnjača, p. ritnica.

St. 391. **Prečna leža deteta**. V takem slučaju je treba otroka obrniti; zato gre akušer v materno telo z roko, da obrne dete in napravi takó možni porod, ki je vsaj manj nevaren, nego da bi mati ostala dalje v najhujših porodnih bolečinah.

St. 392. **Porod ritni**. Ob tem nepravilnem porodu pride otrok od zad naprej. Da gre brže, potrebuje se pri porodu topa, železna kljuka. Gledé na otroka niso take operacije skoro nikdar srečne.

St. 393. **Porod s kleščami**; ako je otrok premočan ali mati prešibka, se postavi zdravnik v ta položaj, da pospeši porod s kleščami.

St. 394. **Perforacija**. Pri tej jako umetni operaciji leži otrok sicer prav, ali porod se ne more vršiti pravilno, vzrok temu je: glava prekrepka, medenica preozka in mati jako šibka. Zato je potreben cesarski prerez; ako se pa po preiskavanji zve poprej, da je dete mrtvo, se navrta glava otroku, in potem, ko odtečejo možgani, se potegne otrok s kleščami ven.

St. 395. **Ženska podoba**, ki kaže notranjo ležo človeško v zdravem stanju a. ščitasta sluz, ki napravlja bahor, ako oteče, b. ključnica, c. obe glavni žili, srčna bilna žila ali Aorta, životna žila, d. oboja pljuča, e. prsničje, f. prečna mrena, g. želodec, h. jetra, i. žolčni mehur, k. tolsto črevo, l. drobna čreva, m. trebušna koža, n. maternica z dvojčeki, 5 mesecev starimi.

St. 396. **Porod po obrazu**; jako težaven porod, neugoden tudi zdravnikom; glavno ozadje deteta se nasloni na hrbet, vsled česar nastane tako napetje, da je treba pomagati s kleščami. Otroci pa navadno se zadušé.

St. 397. **Stoječe možko telo**, z vidom droba od zadej.

1. Hrbtni mozeg, 2. nosna duplina, 3. nebni jeziček, 4. krajniki, 5. jezik, 6. jabelko, ki se zapira pri poziranju, da ne pride nič v sapnik 7. bilne žile glave, 8. žile, ki odvajajo kri iz glave, 9. odrezana glavna bilna žila, Aorta, 10. pljučna bilna žila, 11. pljučna krvna žila, ki odvajajo očiščeno kri iz pljuč, 12. sapnik, 13. pljuča, 14. srce, 15. žrelo, 16. želodec, 17. želodčni zapah, pri katerem odhaja griz, 18. žolčni hod, 19. trebušna slinjasta sluz, 20. poliv griza z žolčem in sokom od trebušnih slinjastih sluz, 21. tenko črevo, 22. debelo črevo, 23. obe bedrni kosti, 24. križna kost, 25. slezeno, 26. žila vratnica z vejami, ta odvaja povračajočo se kri od želodca, slezna, tolste in tenke žile v jetra, 27. za trebljenje od žolča, očiščena kri gre potem skozi jetrne žile, 28. spodnji votli žili, 29. katera jo vodi k srcu, 30. prečna mrena, kat ra loči prsni drob od trebušnega droba.

Št. 398. Glava, jako umetno prirejena, koža je sneta, v jedni polorici vidimo sprednje, v drugi polovici pa spodnje mišice, in vse arterije ali žilo, ki se razpletajo od vrata v glavo.

Št. 399. Glavo s podobo obrazovih mišic, žil in živcev na pravi in možganskih živcev na levi.

Prava stran.

1) žvekalka, 2) trobska mišica, 3) in 4) velika in mala smehova mišica, 5) ustna vzdružnica, 6) vzdružnica gornjih ustnic, 7) vzdružnica nosnic, 8) očesne zapornice, 9) ustne zapornice, 10) nizteznicе spodnjih ustnica, 11) nizteznicа ust, 12) čelna mišica, 13) temenska mišica, 14) glavna bilna žila, 15) lična bilna žila, 16) senska bilna žila, 17) zatilna bilna mišica.

Leva stran.

a) Polovica velikih možgan, b) polovica malih možgan z životnim drevescem, c) prodolženi hrbtni mozeg, d) temenica, e) možganski dodatek, sluz, katere namen ni znan natanko, f) limbasta sluz, g) odrezani vonjski živec, jedini živec, ki prihaja iz velikih možgan, vsi drugi prihajajo iz hrbtnega mozga, h) vidni živec, i) niztezni očesni mišecni živec, ki vodi očesne mišice, k) krožilni mišecni živec, ki vodi gornje krožilne mišice očesa, l) trojnati živec, katerega prva veja gre v očesno duplino, m) druga veja gre v gornjo čeljust, n) tretja gre v spodnje čeljust. K vsaki zobni korenini gre tenka vejica in ta provzročuje pri votlih zobeh v dotiki z zrakom bolečino, o) izstop ličnih živcev iz lobanjske dupline, x) slušni živec, z) ovalno in okroglo okence slušne cevi, po kateri gre zvok k notranjim delom, u) in v) obe stranki očesni premi mušici, w) solzna sluz z živcem, je deta doli, ker je gornji lobanski del odstranjen, p) hrbtnična žila.

Št. 400. Zenske prsi: 1) mast, 2) lopatice mlečnih sluz, katere odvajajo mleko od krvi, 3) mlečne cevice, katere dovajajo mleko k prsni bradovici.

Obrezovanje po Mojzezovih zapovedih.

Št. 401. Tab. I. Obrezovanje se ima vršiti pri zdravih, močnih otrocih 8 dnij po rojstvu in vidimo tukaj predkožico čez želod pritisnjeno s kleščatim ploščnatim orodjem.

Št. 402. Tab. II. Takó nategnena predkoža se potem naglo z čeloda odreže z nožem Bisturic.

Št. 403. Tab. III. kaže obvezo po operaciji; obveza je iz platnena pol brača dolgega, prst širokega traku. Pod koncem želodca se dene lanen venček, pomazan z maslom in rimskim, bolom, da se ustavi kri in da se zaceli že prvih 24 ur.

Očesne bolezni.

- Št. 404. **Tab. I.** Oko kratkovidnika.
- „ 405. Oko dolgoglednika.
- „ 406. Oteklina na dolnji trepalnici.
- „ 407. Ovitje trepalnice vsled vnetja na punčici.
- „ 408. Hrastna oteklina na gornji trepalnici.
- „ 409. Žobasto vneto oko.
- „ 410. Kegljasti izrastek rožične kože. (Staphylom.)
- „ 411. Ječmen na gornji trepalnici in solzni jeziček na dolnji trepalnici.
- Št. 412. Takó imenovano grozdno oko. (Faphylom.)
- „ 413. Maliničast izrastek na rožični koži. (Staphylom.)
- „ 414. Oko Albina. Ti ljudje imajo snežnobeke lase in rudečo punčico.
- St. 415. Vnetje mavrice z odtokom iz očesa.
- „ 416. **Tab. II.** Žebljasta glava, na mavrici vsled odprtja ranjene rožične kože.
- St. 417. Rožične maroge (maculae corneae), tako imenovane cvetičice.
- Št. 418. Siva mrena.
- „ 419. Črna mrena.
- „ 420. Zelena mrena.
- „ 421. Popolna lečna mrena.
- „ 422. Strjenje trepalnic, začetek raka.
- „ 423. Perotna koža (Pterygium), guba očesne vezilne kože.
- „ 425. Zarasenje mavrične kože vsled vnetja.
- „ 426. Sifilitiški otoki ob krajih trepalnic.
- „ 427. Razširjena sifila, popolnoma pokaženo oko in njegovega okraja; vsled tega umrje kmalu dotična oseba.
- Št. 428. **Jetra, želodec in slezeno z žilami.** Želodec je odprt in kaže znotraj bolno vneto slezno kožo, katera hudo boli in zavira prebavljenje. 1) jetra, 2) žolčni mehur, 3) odrezani žolčni hod 4) odrezana žila vratnica, 5) odrezana spodnja votla žila, 6) jetrna žila, 7) kos glavne bikove žile ali Aorte: njene veje: 8) slezena žila, 9) gorenja, 10) dolnja venčna žila želodca, 11) zapletena bilna žila, 12) želodec, 13) slezeno, 14) trebušna slinjasta sluz, 15) dvanajststeroprstno črevo, 16) ustje žolčnega hoda, (3) in trebušne slinjaste sluze (14).
- St. 429. **Hermafrodit** (polutan). Ta je imel jajca in maternico, ki so bila oboja v mošnji. Pod. I. kaže zunanje sramne dele, želod je polen

globokih gub, v moški spolovini ni odprtine, samo majhna globina, napravi mošnje sta maternica in mošnja, scalna cev ja na mošnji in vede v maternico. Pod. 2. Notranjost mošnje, spodnji oteklini so jajca, zgornja ploščnata stran je maternica. Pod. 3. Jajca s celicami in cevmi. Pod. 4. Prerezana maternica, notranja stran v gubah. Pod 5. Od zgoraj odprta scalna cev in maternica; notranji dve odprtini sti ustji scalnih cevij, odprtina zunaj mehurja vede do maternice. Pod. 6. Zaprti mehur, od zdolej gledan; na njem je nožnica v majhnih grbah.

St. 430. (*Prirodna igra*), pravi hermafrodit. Slučaj se je pripetil v Breslavi; dotičnik je živel ondi, je bil kot mož oženjen in je umrl v 58. letu svoje starosti. Nad nerazvito spolovino je odprtina, iz katere je ob mesecu šlo seme vsake 3 do 4 tedne.

Otroške bolezni.

Koze, osepnice in rdeča vročica.

Št. 431. **Koze** (Variolae). Ta bolezen prične z nalezljivo mrzlico, na kar v 3 do 5 dnij izpahnejo majhni mozoljči. 1. Ti mozoljči se naglo povečajo, si napolnijo z vodeno tekočino in se na vrhu zavihnejo nekoliko. 2. V tem ko so zdolej zeló vneti. Od 8. do 10. dne se vlažina v mozoljči smoti in ognoji. 3. In je okoli mozoljčev bledordeč obroček. Sedaj ovené mozoljči in vpadejo. 4. Nekateri tudi razpokajo. 5. Izpraznijo gnoj in pustè znane grde obrastke. Nastanejo trde hraste. 6. Katere otemné in usahnejo ter polagoma odpadejo od kože. Po odluščenji hrast ostanejo po kozah še dolgo temnordeče maroge, ki kažejo v mrzlem zraku višnjevo barvo. 7. in ki nastanejo vsled še mlade nove kožiče.

Št. 432. **Osepnice** (Morbilli, maruskle). Osepnice pričenjajo navadno z mrazom, ki trese, in potem z mrzlico. Četrty dan se prikažejo rdeče pičice. 1. Katere se zbirajo v nepravilne kroge in polukroge in dobivajo rdečo karminovo barvo. 2. Potem zginejo in koža se začne luščiti. To luščenje je pri osepnicah kaj posebnega, kajti luske so tako tenke, da so videti na koži kakor poliska ali drobni otrobi. Po luščenji koži je bolnik jako občuten proti zunanjemu vremenu in se mu je treba še posebno varovati, ker bi se utegnulo pripetiti še mnogokaj hudega n. pr. da bi zbolela dihala.

St. 433. **Rdeča vročica** (Scarlattina). Pričenja s tem, da nas trese mrzlica, mraz, boli glava in da smo pobiti po vsem životu. Čez dva ali tri dni se pokažejo na koži rdeče maroge, katere se množé vedno bolj in temné. Maroge se večajo, 2. Se stekajo potem in pokrijejo život. 3. Čez tri dni zginejo zopet in čez drugih 8 dnij se lušči koža v večih kosih. 4. Utegneš jih strgati s prstim v obliki cevi. Če je vreme neugodno, v tem času gledé na novo kožo, utegne se koža zopet luščiti.

Št. 434. **Resekcija kroglastega kostenega izrasteka na zaglavji.** Vsled padca na ozadje glave je vzrastel kroglast kosten izrastek, ki se odstrani z esekcijo. Da bi ga odstranili, so napravili dve navpični zarezi, na desni je izrastek že odstranjen, in operateur se pripravlja, da odžaga srednji del. Ta preparat je posnetek muzeja medicinske fakultete v Parizu.

Št. 435 in 436. **Operacija podjeda.** Rakoviti del jezika je zaznamovan klinasto (kakor kaže pičičasta črta podobe 435), se izreže in kraji rane se zopet s šivom zvežejo.

Nasledki nezmernege žganjepitja.

Št. 437. Zdrav želodec se prapara.

„ 338. Tu so že vneta mesta.

„ 439. Popolnoma vnet želodec, ki ne more več prebavljati jedij. Pijanec živi jedino še od žganja, in smrt ga reši od prestrašnih muk vsled tega, da nastopi večkrat strjenje ali okostenje. V tem slučaji, št. 440 je samo še ozek prodor, skozi kateri gre tekočina.

Podobe naravne velikosti.

Št. 447. **Anatomiška Junona.** Ta podoba predočuje najbolje, kakó stojé vsi životni deli v naravni velikosti.

Št. 448. **Anatomiška Venera.** Ta podoba, najvrednejša vsega muzeja, je v naravni velikosti in razdeljiva. Sestava njena je potrebovala blizu dve leti in jo je torej prištevati kot mojstersko delo medicinske in anatomiške znanosti. Tu se predučuje sestava vsega človeškega telesa, in oglednik razvidi čudoviti in zapleteni stroj, ki vzdržuje življenje. Jako pohvalno je, spoznavati nežnost dotičnih organov. Da se boljše ogleda, se podoba tu pa tam razdeli in znanstveno razlaga.

Št. 449. **Možki z odprto trebušno in prsno duplino,** z razkritimi mišicami, na pravi z žilami krvnimi (višnjevo) in meznicami (žoltasto). Na cevi bilne žile (rdeče) in živci (belo). V naravi sti obe strani jednaki. Zaradi razločnosti so tukaj cevi in žile ločene (osamljene). Arterije, žile, meznice so po celem telesu.

1. Srce, 2. Pljuča, gorenja plat odrezana, da so se razkrile cevi, 3. Dušnik, 4. Razdeljenje dušnika po pljučih, po njih dohaja sveži zrak, 5. Pljučna bilna žila, ki dovaja obrabljeno kri pri pljučam, 6. Pljučne krvne žile, ki dovajajo s kisikom pomešano (rdečo) kri nazaj k srcu, 7. Glavne bilne žie (Aorta), ki odvajajo od srca kri na vse strani života, 8. Njih veje, katere dovajajo kri glavi in rokam, 9. Obisti, ki trebijo scalnico

od krvi in 10. po skalniku, 11. v mehur, 12. Spodnja votla žila; v ta meh se iztekajo vse višnje cevi nog in spodnjega života ter dovajajo srcu obrabljeno kri, 13. Zgornja votla žila, zbira obrabljeno kri od glave in rok ter jo dovaja srcu. Žoltasti mehovi z vozli so srkalnice (meznice), ki so po vsem telesu. Na želodcu, 14. je veliko takih srkalnic. One vlečejo naše rabljive tekočine jedij in jih vedejo skozi glavni meh, 15. v krvno žilo ključnice, 16. Ima prerezo, da se vidi tok tekočine v kri. Ako mora biti človek 3—4 dnij brez hrane, izsrkavajo meznice snov za kri iz celega telesa; vsled tega zmedli celó telo jednakomerno, 17. Vse niti na levi so živci. Oni oživljajo in pregibajo mišice, in so vse v zvezi po hrbtnem mozgu z možgani, 18. Ušesna slinasta sluzi daje skozi meh, 19. slinest ustom, 20. Jabelko, 21. Sčitna sluzi, ako se poveča, nastane brahor, 22. Žrelo, 23. Sleznica, 24. Končnik, 25. Semenska bilna žila, ki dovaja kri jajcom, 26., 27. postranska jajca, iz te krvi se čisti seme in prihaja skozi semenski cev 28. k semenskim mehurčekom, ki so zad za mehurjem, 29. Semenska krvna žila, katera dovaja kri nazaj v život. Semenska bilna žila in semenska krvna žila sti na obeh stranah.

Možki spol ima veliko krvnih cevij, tudi srkalnice so tu; zaradi tega se razširja pri spolnih boleznih strupna snov ravno po teh žoltastih srkalnicah 30. po telesu, takó da srkalnice, ki so najbolj v lakotnicah, otečejo do vozlov in provzročijo otoke v dimljah.

Št. 450. **Cesarski prerez.** Ta podoba naravne velikosti je posneta po podobi gospe Dupont v Parizu, pri kateri se je izvršila po tej metodi operacija, zvana cesarski prerez. Vzrok ni bil v ožini medenice (života), ampak dva dozorela, živa, z zgornjim životom zarasla otroka, ki sta živela še jedno uro po operaciji. Otroka sta tu v muzeji pod št. 230. Prvi, ki je izvršil to operacijo leta 1500, je bil Jakob Nufähr v Siegershausenu na Švicarskem (mesar za svinjino), rešil si je takó ženo in otroka. Odslej izvršujejo zdravniki po različni metodi to operacijo.

Št. 451. **Klotilda mehikanska grofinja**, ki je na plesu za šeme velike opere Pariške med plesom mrtva padla v naročje soprogovo. Preparat kaže škodljive posledice, ki nastajajo zdravju vsled preozkega zapenjanja, in vsled katerih je tukaj prišla smrt. Oprsje je spačeno, pljuča so stisnena na razmerno premajhen prostor, in se otiskajo na vzdol jetra, želodec in vranico, vsled česar te plemenite deli telesa ne morejo delovati pravilno. Zrak in hrana sta premalo dohajala zarodku v maternici, in zaradi tega je bila pri tem izrednem naporu smrt neizogibna.

Št. 452. **Trihinova bolezen.** V uživanem svinjskem mesu so apnene kapice v katerih so žive trihine skrite po desetletja ter zajdejo takó v človeško telo. Kmalu po zavžitku želodčni sok razmoči apneno lupino, trihine se oprosté in takó zaplodé. Že čez 6 dnij zaležejo trihinove matice žive mlade trihine, te prevrtajo čreva in proderejo v trebušne mišice, odtod se zatrosijo po vezivih v životu. Pogostoma se vsled tega potovanja trihin vnamejo veziva in otečejo oni životni deli, kjer se usedejo trihine, in to je vzrok smrti bolnikove; ako je možno vstrajati v takem stanju 8 do 14 dnij, se mlade trihine zopet zarijejo v kapice in ostanejo za celo življenje takó neškodljive. Ako umrje dotična oseba v 10—15 letih, in

ako žre kaka podgana na istem mesu, in ako morda požre prešič isto podgano, je nevarnost, da se nalezejo trihine osebe, ki bi jedle od take svinjine. Jedino sredstvo, da se obvarujemo take nevarnosti, je v tem, da jemo samo dobro prekuhano svinjino, tudi ko bi ne bila vsled tega ukusna. Na tem preparatu vidimo, kakó odnaša griz 1. kapice in že osvo-bojene živalice 2. povsod lazijo na tankih črevih mladiči, prodirajo v želodčne mišice, vsled česar nahajamo v prerezanih mišicah na nogi, želodcu, prsih, roki množico kapic in trihin, ki se zakrožujejo in zavrtajo v kapice.

Št. 453. *Trichina spiralis*, samec in samica, 2500 krat povečana. Samec, polovico manjši od samice: 1. glava z odprtim gobcem, 2. žrelo, na glavi zakrito, se daljša kot tenka nit, 3. (ob strani je videti podaljšanje) do želodca, 4. kjer začinja prohod, ki se odpira na spodej, 5. V odprtino gre ob jednem mehurček. 6., 7. Vezilni zobček, sta dva, in je gorenji ne znotraj odrezan, 8. dve tipalni in čutni bradovice. 9. Žlezje. Pri spojenji se obesi samec z obema zobcema, 7. na spolno odprtino pri samici.

Samica, polovico večja od samca, 1. Rumenjačišče, iz treh skladov a, b in c, kakor od jajčic. Jajčica gredo skozi kalni mehurček, se po-kažejo zopet kot kalne celice, in kmalu izlezejo mladiči, 4. živi derejo v semišče, 5. dokler ne pridejo do spolovne odprtine, kjer izlezejo živi, 7. odprt gobček, 8. žlezje, 9. prohod, 10. prohodna odprtina.

Ad št. 454. *Azijatska kolera*, mož, ki je umrl za njo. Kolera napada ljudi vsake starosti in vsakega stanu, zdrave in bolne, največkrat osebe, ki živé neredno, ali ki so slabo rejeni in se ne morejo držati. Prikazni kolere so: driska je pač redno prvo znamenje, je brez bolečine in pričanja najbolj po noči (in o polunoči). Iztrebljeno je kmalu zelo voden, brez duha, belkasto-sivo in podobno rižovi vodi. Metanje nastane po driski in ni brez te, izprazni najprej to, kar je ravno v želodcu, povžito, potem slez in žolč, na konec vendar zopet riževi vodi podobno tekočino. Ta tekočina, ki gre od človeka z drisko in metanjem iz prohoda in želodca, prihaja od krvi in obseza zatorej poleg vode tudi še druge obstojnine (beljak, soli) kakor veliko delcev gornje kože na koži prohodnje sleze. V časih, ko je bolezen huda in naglo morilna, pri tako imenovani suhi koleri ne pride do odstranjenja tekočine, rižovi vodi podobne, ampak se ista nateka v črevesu in želodcu. Umevno je, da po izgubi toliko vode, se kri strdi, in to se razločno kaže tudi pri puščanji krvi in mrličih. Ravno takó pa se razume, da strjeno kri pelá srce s težavo naprej in ista ne more več gladko teči, zlasti ne po finih luknatih cevih. Odtod prihaja da bitje (srca in žil), ki je začetkom navadno naglo (do 140 udarcev) ponehuje, je počasneje in slabeje, dokler ga ni več čutiti, in sicer v isti meri, kakor odteka voda in se kri gosti.

S strjenjem krvi in oslabiljeno cirkulacijo je pa v soglasji zmanjšana lastna toplota. Jezik in koža sta mrzla, koža je svinčene barve, od začetka hladna in potem mrličja ali pa mrzla kot žabja. Nohti se zdé daljši in višnjevo-sivi! Zaradi rušenega spreminjanja krvi v pljučih in zaradi zakasnjene pretakanja temné krvi po luknatih cevih nastopi na raznih mestih, kakor na ustnicah, višnjevkasta barva. Obraz propade, oči se

uleknejo globoko in so obdane od višnjekastih ali temnovišnjevo-sivih obr očkov, nos je ozek, špičast in mrzel, senci in lica vdolbena in hladna, us^{ne} suhe, ali prevlečene z vlažno slezo.

Številne gobice, ki se nahajajo v kolernem blatu, so imeli že davno kot za vzrok kolere, vendar pa niso mogli priti do pravega, dokler se ni posrečilo gospodu skrivnemu svetovalcu dr. Kochu, ki je stvar preiskoval po Italiji, gnezdu kolere, zaslediti posebnega vejčastega bacila, ki ga poštevajo odločno kot kal kolere. Živali, katerim so spravili v črevo te gobice, so tudi končali na znamenji kolere. Kakor razvidno je na tem preparatu spodnje telo odprto in del tenkega črevesa odstranjen, nekateri deli črevesni so prerezani, in je videti v nji tako naselbino gobic, ki imajo žoltorjavkasto barvo poleg tekočine, rižovi vodi podobne. Pri glavinem koncu preparata vidimo delo kummabacilla. Kakor trdi dr. Koch, spadata oba na levi k azijski koleri, v tem ko spadajo na desni k Cholera nostras. Razločiti je obe vrsti gobic po barvi in podobi. Kommabacillus je tako majhen, da moremo videti pojedine le z drobnogledom.

Št. 455. **Naravno okostje moževo.** Okostje človeškega telesa sestaje razun zôb in ušesnih koščic iz 213 kostij, ki so z vezili in šivi združeno premično in nepremično. Telesu delé potrebno trdost, in gibljejo se po mišicah.

Prva pomoč ob nezgodah.

Večkrat mora človek svojemu bližnjemu ob naglih nesrečah deliti prvo pomoč, dokler ne dojde zdravnik, in pridrževati že begoče življenje s svojo ročnostjo.

Izobrazil je tako samaritansko postrežbo profesor Csmareh v Kielu s tem, da je osnoval samaritanske šole, ko je otvoril ondi 1822 prvo samaritansko šolo.

Ob nagli nesreči gre pred vsem za to, da se zapreči nadaljna škoda in da je možno spraviti ponesrečenca do tje, kjer ga more zdravnik zdraviti pravilno. Gledati je zlasti na to, da se ne giblje ranjenec brezpotrebno (n. pr. ko se zlomijo kosti) in da ne pride kaka nesnažnost do njega.

Ako je potreba sleči ranjenca, naj se prične vselej na zdravi strani telesa, na kar se z lahka sname obleka na bolni strani. Obuvalo je odstraniti vedno s tem, da se razpara šiv.

Škodljivo je vsako nepremišljeno, vsako naglo ravnanje; mirno je treba položaj ogledati, presoditi in potem jasno, pa odločno naglo storiti, kar je potrebno; takó naj pomočnik deli ukaze sopomočnikom. Vsakatere zijalce je odstraniti.

Ko zavezujemo ranjenca v sili, skrbimo, da se usede ali uleže. Za usiljeno ležišče ali za prenašanje bolnika je dobra vsakatera stvar, ki je ravno pri rokah.

Z umetno pripravljenimi preparati, po našem mnenju, seznanimo se nekoliko, kako je treba pomagati v prvi sili.

Kostolom.

St. 456. Navadno zlomljena noga.

St. 457. Mnogostranski zlomljena noga (zlom piščali).

Navadno zlomljena je kost, ako se ni ranila koža, mnogostransko pa, ako nastane rana vsled zunanje sile ali s spičastimi kostmi konci. Da se nam je zlomila kost, spoznamo iz hude bolečine, kjer je zlom, iz skrčenja ali zdebelenja uda, iz nenaravne lege in premikanja kakega dela. —

St. 258. Obveza za silo pri zlomljeni piščali z žičastimi ali lesenimi deščicami. Podoba kaže na nogi varstveno obvezo, na stegnu stiskajočo obvezo z omotanjem,

Primi zlomljeni ud previdno nad in pod zlomljenim mestom, potegni nalahkoma, v tem pa naj sopomočniki napravijo obvezo za silo, kot ploščice porabljay treske, lepilo, žičasto mrežo, slamnjake, drevesno skorjo, lesene kolce itd., in za izblazinjenje nato, seno, predivo, jutino, mah, platno in odrezke bolnikove obleke.

St. 459. Nastava pravilne mavcova obveze pripiščali.

„ 460. Obveza za silo s slamo pri zlomljenem stegnu.

„ 461. Stiskalna obveza pri velikem žilnem krvavenji in veliki rani na piščali, kakor nastava antiseptne varovalne obveze na stegnu.

St. 462. Navadno zlomljena roka, zlomljen lakot.

„ 463. Mnogostransko zlomljena roka, zlomljena koželnica.

„ 464. Obveza za silo pri zlomljeni roki z lesemimi ploščami in ustavljenje žilnega krvavljenja po stiskanji s klinom na laketu.

St. 465. Nastava mavcove obveze na zlomljeni roki.

„ 466. **Opečenine.** Tri stopinje opazujemo, ko se opečemo 7 prvič bolešno rdenje, drugič mehurčke in tretjič ogljene, črne kraste.

Ko zadušimo plamen in ohladimo z vodo naglo obleko, odrežimo jo, ne pa je slačiti. Mehurčke prederimo, pa ne trgajmo; ožgano mesto pomazimo z mazilom za opeke, s čisto mastjo ali oljem (Vazelina), moko, ogljenim prahom ali s sodunovim dvoogljnanom in pogrnmimo z meljo ali vato. Gorka soba, gorka vzbujujoča pijača. Rane po kislinah in cugih oblij z veliko vode, potem oljem itd.

St. 407. Obveza za silo pri ranjeni žili z vozli na laketu.

St. 468. Raznotere rane: 1. ko se usečeš, 2. ko se ubodeš, 3. ko se urežeš, 4. ko si oklan, 5. ko si ostreljen, 5. ko se dregneš.

St. 469. Obveza takih ran: Očisti rane najprej s karbolno vodo (1 žličica karbolske kisline na $\frac{1}{2}$ litra vode), zdaj porabljalj lejec, škropilnico ali kljunast lonec ali pa tudi papirnast lejec; potem obveži rane.

St. 470—477. Nastava trovogelnega robca kot varovalne obveze za celo roko.

St. 473—476. Navadne varovalne obveze s trivogelnatimi nobci pri ranah na prstih, roki in nogi.

St. 477. Podpiralna obveza za zlomejeno spodnjo čeljust. Rabi žepne robce kot petlje za ranjeni laketi in roko, kakor tudi obveza za skrčeni kos leve roke.

St. 478. Nastave tiskalne obveze pri ranjeni bilni žili na sencih. Obveza rane na glavi s trovogelnim robcem in nastava podpiralne obveze s trovogelnimi robci pri ranjeni plečni pregibaldi in ključni kosti.

Krvavljenja iz bilnih žil spoznamo, ako teče kri svetlordeča nepretrgoma. Krvavljenja iz krvnih žil pa, ako je kri temnordeča in samocarlja.

Krvavljenje bilnih žil ne preneha, ako spano samo zavežemo, ustavi jo jedino naglo došedši zdravnik, vendar pa je je možno za silo zavirati s tem, da bilno žilje stisnemo med rano in srcem. Zatorej pritismemo takoj bilno žilo na primernih krajih s prsti in sicer: na glavi s pritiskom proti lobu (podoba 376) in na spodnji čeljusti na spodnjem koncu.

Lasate odkopaj in hrani previdno, odstrani zemljo iz ust sproti.

Vročinski mrtud. Postavi dotičnika takó, da bo sedel na pol, v sveži zrak, razpni obleko, hladi glavo in prsi, vlivaj vodo nanj, če je sila, napravi umetno dihanje. Zabрани spanje.

Otrovljenja (ostrupljenja). Izvedi vrsto otrove ter pokliči takoj zdravnika in lekarničarja; med tem dajaj piti veliko gorke tekočine in vzbujaj s šegetanjem grlo, da bo šlo na metanje; vrhu tega pri otrovljenji z:

močnimi kislinami: v vodi mešano kredo, z močnimi lugi: ocatovo vodo; z arzenikom (mušni strup): jako stanjšano apneno mleko; s fosforom: posneto mleko (nič boljšega!); z rastlinskimi strupi, n. pr. z opijem: močno črno kavo, leđ na glavo, gorščico na srčno votlino; s kloroformom: skrbi za sveži zrak in umetno vzbujaj dihanje.

St. 479. Naravne velikosti anatomiško-plastiška podoba z odprtih hrbtom.

TRETJI ODDELEK.

(Ločeni kabinet.)

Sifilitične bolezni.

Sifilitiška kuga se je zatrosila k nam leta 1492. iz Italije, je nalezljiva in jo je najti na vseh delih telesa; navadno se prikaže po svitji na spolnih delih ali rodilih, in jo naležeš tudi s samim poljubom. Vsak mladenič ima na tu kazanih eksemplarih najboljši svarilni zgled, da se varuje; naj pa vidi vsakdo, kako strašne so posledice te bolezni, ker se ta bolezen kot nalezljiva dalje širi po telesu, tako je zdravnik kar naglo ne zadrži, zato je skrivanje in mazaško zdravljenje napačno in najhujši h posledic, katere naj ta zbirka razlaga.

Št. 601. Jetrni rak (neozdravljiva bolezen).

Št. 602. Del hrbtenice z razjedom kosti (Caries) vsled samooskrum-njenja (Onanija).

Št. 603. Moška noga z Elephant asiasis.

Št. 604. Kapavka (Tripper) na navpični prerezi možke zdelice; mala kapavka je v čolničasti jami vodenasta; tu se je vnetje sleznih kož takó razširilo, da je prišlo celó do mehurja.

Št. 605. Kapavka, Phimosi, z otokom želoda in s sifilitičnim iz-rastkom šankarjevim na mošnji.

Št. 606. Kapavka s šankarjem in uničenim želodom. Vse odprte rane na želodu so šankarjeve rane, ki se razširjajo vedno dalje. ako se ne ustavijo. Zdravijo jih z razsavom srebrnim.

Št. 607. Kapavka z otokom želoda in jajec.

Št. 608. Fegedanski (žroč) šankar na moškem spolu.

Št. 609. Kapavka z oteklinami ob dimljah.

Št. 610. Raztegnena mošnja. (Posledica onanije).

Št. 611. Lahek šankar.

Št. 612. Španjski plašč. Želod možkega uda je otekel takó, da sprednja koža ne gre več nazaj. Te vrste otek je včasih takó hud, da je treba prerezati sprednjo kožo.

Št. 613. Grozdnim jagodom podobne bradavice (Condylomae), vzrasli pri moži, kateremu so odrezali spol: čez 4 tedne se je napravila ta raste lina; znamenje, da je bil ta človek znotraj ves sifilitičski (veneris secunda) in neozdravljiv.

Št. 613. Kačje otekline na predkoži in na glavi spola, poleg v testikulah, zaradi česar so spol odrezali.

Št. 614. Oteklina v dimljah, imenovane Polin; s šankarjevimi ranami na raznih mestih uda. Te Polin nastejajo s tem, da zavračajo sifilitički strup, namreč kapavkin ali šankarjev. Ako prodere strup dalje v telo, nastane vneta oteklina na vratu, koži in celó na nogah.

St. 616. Kapavka, imenovana (Phrinxosis), je vnetje na glavi spola in provzroči zakrivljenje na predkoži, zaradi česar ne more nazaj.

St. 617. Moški spol s tremi boleznimi: sifilitičska kapavka (ud se skrivi) je znan po imenu veneriškega roda (cornua veneris); oteklina šankarjeve na želodu in vnetje mošnje (curgides),

Št. 618. Elephantiasis na ozadji moža.

„ 619. Sifilitičske oteklina na ozadji moža.

„ 620. Hrbet deklice s hudim vzrastkom. Posledice vrnivše se sifile. Redek slučaj.

St. 621. Sifila je pahnila v obraz ženski.

„ 622. Sifila je pahnila v obraz možu.

„ 623. Strašen zgled, vsled mazačenja. Kaže 20letno deklico, v kateri se je vsled zlorabe zaukazano živo srebro pomešalo s sifilitičkim strupom v krvi. Takó utegne slediti najstrašnejše uničenje. Po tej podobi je nosna kost uničena in čelna kost ostrupljena.

St. 624. Ženski spol z ranami šankarjevimi, hudo razjedajočimi in z oteklinami (Polin) v dimljah.

St. 625. Šankarjeve rane na spolnem ustji.

„ 626. Aečnate oteklina na ženskem spolu, bradovice (Condylomae), zaplodé se na desni in levi spolnega ustja in v ozadji.

St. 627. Bradovice (Condylomae) na ženskem spolu, najhujše (veneris secondera).

Št. 628. Otekanje malega ustja (posledice onanije).

„ 629. Otekanje velikega ustja.

„ 630. Petelinov greben na malem ustji.

„ 631. Grozdnim jagodam podobne bradovice na ženskem spolu (condylomata conalomerata).

St. 632. (Framboisis). Maliničaste bradovice pri Zamorki.

„ 633. Glava triletne deklice, ki je bila ostrupljena vsled poljuba dojkilke.

Št. 634. Preiska s speculum (materno zrcalo). Kakor je pogostoma skrit sedež najnevarniše bolezni (Syphilis), tako je tudi tu pri popolnoma zdravih spolih maternih okužen s šankarjem, in brez preiskave bi se šanker strašno razširil.

Št. 635. Hotentotski predprt.

„ 636. Isti vzdigneni; nečimernost je razvadila to pleme, da si obeša vesi na Clitoris (šegetalec) in da si ga takó raztegne.

Št. 637. Ženski spolni deli v deviškem stanji. Zunanja in notranja ustja; kjer začenjajo zadnja, je zgorej majhno kegljasto telo, šegetalec imenovano (Clitoris), zgornja mala luknja je vodopust, dolenja pa je vhod v prohod, katera je v deviškem stanu zožena z belo kožico ali deviško kožico (Hymen).

St. 638. V razloček: Bivša devica.

Takó smo vodili obiskovalca k raznoterim podobam; ne dvomim o, da smo mu bili zvesti vodniki in da smo ga poučili o mnogem. Ob jednom se nadejamo, da mu bo to ogledovanje koristilo tudi za življenje. Ako se uresniči ta nada, potem je bistveno rešena naloga, katero smo si stavili.

Karol Gabriel,

Meiselov naslednik.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000412567

C01855

